

METODOLOŠKO POJASNILO

PORABA V GOSPODINJSTVIH

To metodološko pojasnilo se nanaša na objavljanje podatkov:

- Poraba v gospodinjstvih, Slovenija, triletno (Prva objava)
- Poraba v gospodinjstvih, Slovenija, triletno (Elektronska objava)

Vsebina:

1. NAMEN
2. PRAVNA PODLAGA
3. ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI
4. IZBOR ENOT OPAZOVANJA
5. ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV
6. DEFINICIJE
7. POJASNILA
8. OBJAVLJANJE PODATKOV
9. REVIDIRANJE PODATKOV
10. DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA

1. NAMEN

Namen objave podatkov je spoznati raven in sestavo osebne porabe v gospodinjstvih ali po posameznih socialno-ekonomskih kategorijah.

Ključne statistike, ki jih objavljamo so:

- povprečno letno porabljen denarna sredstva na gospodinjstvo
- povprečno letno porabljen denarna sredstva na člana gospodinjstva
- struktura porabljenih denarnih sredstev
- količina letno porabljenih živil in pijač na člana gospodinjstva
- delež gospodinjstev, ki razpolagajo s trajnimi potrošnimi dobrinami

2. PРАВNA PODLAGA

- [Letni program statističnih raziskovanj \(LPSR\)](#)
- [Zakon o državni statistiki](#) (Uradni list RS, št. 45/95 in 9/01)

Podatki so mednarodno primerljivi in prispevajo k evropskim statistikam.

3. ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI

Enota opazovanja je izbrano samsko ali veččlansko gospodinjstvo. Gospodinjstvo je vsaka družinska ali druga skupnost oseb, ki skupaj stanuje in skupaj porablja svoje dohodka za poravnavanje osnovnih življenjskih potreb (stanovanje, hrana in drugo), ne glede na to, ali vsi člani stalno živijo v kraju, v katerem je gospodinjstvo, ali pa nekateri od njih zaradi dela, šolanja ali iz drugih vzrokov dalj časa živijo drugje v Sloveniji ali v tujini. Kot gospodinjstvo upoštevamo tudi osebo, ki v kraju anketiranja živi sama in drugje nima svojega gospodinjstva (samsko gospodinjstvo). Ta oseba lahko živi sama v posebnem stanovanju ali skupaj z drugimi osebami v istem stanovanju, če skupaj z njimi ne porablja svojih dohodkov.

Kot člane gospodinjstva upoštevamo tudi:

- osebe, ki so zaradi službenih obveznosti odsotne, vendar nimajo nikjer drugje stanovanja ali gospodinjstva (npr. trgovski potniki, poslovneži ipd.);
- osebe, ki so na začasnem delu v tujini in se vračajo domov vsak mesec ali pogosteje;
- osebe, ki niso člani družine, če delajo, se hranijo in stanujejo v isti hišni skupnosti (hišne pomočnice in stalni delavci na zasebnih kmečkih gospodarstvih);
- dijake in študente, ki se šolajo v drugem kraju, ne glede na to, koliko časa preživijo zunaj gospodinjstva (v šolah in na študiju).

Med člane gospodinjstva ne štejemo:

- oseb, ki se v gospodinjstvu hranijo (abonenti);
- dijakov in študentov, ki stanujejo in se hranijo ali pa samo stanujejo v anketiranem gospodinjstvu (sostanovalci, podnajemniki);
- oseb, ki so na začasnem delu v tujini in se redko vračajo domov; denar in dobrine, ki jih te osebe namenjajo anketiranemu gospodinjstvu, se štejejo za darila oseb zunaj gospodinjstva;

- zdomcev, ki trajno živijo v tujini;
- oseb, ki živijo v ustanovah – kolektivnih gospodinjstvih (internati, domovi za varstvo in nego otrok in starejših občanov, bolnišnice, samostani, dijaški in študentski domovi).

Anketar na podlagi izjav navzočih oseb in ob upoštevanju definicije gospodinjstva ugotovi, kdo so člani gospodinjstva. Gospodinjstva razdelimo glede na tip, po velikosti, glede na dohodkovne razrede.

4. IZBOR ENOT OPAZOVANJA

Osnova za vzorčni okvir je Centralni register prebivalstva (CRP). Vzorec je dvostopenjski stratificiran. Stratumi so bili določeni glede na 12 statističnih regij in 6 tipov naselij. Vzorčne enote na prvi stopnji so sestavljene iz enega ali več manjših prostorskih okolišev, v vsaki izbrani vzorčni enoti na drugi stopnji pa je bilo izbranih po 6 oseb. Metode substitucije (izbiranje nadomestnih gospodinjstev, ki bi zamenjala tista, ki niso sodelovala) ne uporabljamo. V anketi ne upoštevamo skupinskih gospodinjstev, kot so internati, domovi za varstvo in nego otrok in starejših občanov, bolnišnice, dijaški in študentski domovi ipd.

Od leta 1997 do vključno 2011 smo raziskovanje izvajali na manjših letnih vzorcih (približno 1800 gospodinjstev). Objavljeni podatki so tako temeljili na združenem vzorcu treh zaporednih let (npr. 2008, 2009, 2010). Ti so bili preračunani na srednje leto (2009), in to leto se je štelo za referenčno leto. Z letom 2012 smo metodologijo spremenili in uvedli večji letni vzorec. V vzorec je bilo v letu 2012 zajetih 7.000, v letu 2015 in 2018 pa 7.400 gospodinjstev.

5. ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV

Podatke zbiramo v raziskovanju Poraba gospodinjstev (APG). Podatke za to raziskovanje pridobimo:

- z osebnim anketiranjem na podlagi vprašalnika Raziskovanje o porabi v gospodinjstvih (APG);
- na podlagi dnevnikov izdatkov, v katere člani gospodinjstva 14 dni sami vpisujejo dnevne izdatke in kupljene količine življenjskih potrebščin;
- administrativnih in drugih podatkovnih zbirk: Finančna uprava (dohodnina), Ministrstvo za notranje zadeve (CRP, Evidenca gospodinjstev), Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (socialni in družinski prejemki, štipendije), Zavod za zaposlovanje (nadomestilo za brezposelnost), Geodetska uprava (REN);
- iz lastnih virov SURS: Sestava prebivalstva (DEM-PREB/ČL).

Anketiranje gospodinjstev je enakomerno porazdeljeno skozi vse leto, vsako izbrano gospodinjstvo pa sodeluje v anketi 14 dni. Na začetku anketiranja anketar vnese nekaj osnovnih podatkov o vseh članih gospodinjstva. Za člane, mlajše od 15 let se anketiranje s tem konča. Za člane, stare vsaj 15 let, sledijo vprašanja, ki se nanašajo na podatke o njih samih, o njihovem formalnem (zaposlitvenem) statusu, izdatkih za izobraževanje.

Vprašanja v sklopu vprašanj za gospodinjstvo kot celoto se nanašajo na podatke o prebivališču in morebitnih drugih stanovanjih gospodinjstva, o motornih vozilih, stanovanjski opremi in gospodinjskih napravah, o izdatkih za stanovanje in njegovo vzdrževanje, o izdatkih za obleko in obutev, pohištvo, za nakupe gospodinjskih aparatov in pripomočkov, avdio-vizualne in računalniške opreme, o izdatkih za rekreacijo in kulturo, o izdatkih za otroke in pomoč drugim gospodinjstvom ter o drugih izdatkih, denarnih prenosih in darilih, o finančnem položaju gospodinjstva, skupnem dohodku gospodinjstva ter o lastni proizvodnji, porabljeni v gospodinjstvu. V dnevnik izdatkov člani gospodinjstva vpisujejo vse dnevne izdatke (opis izdelka ali storitve, količino kupljenega izdelka in njegovo vrednost). Glavni namen izpolnjevanja dnevnikov izdatkov je, da z njimi zajamemo izdatke, ki se jih gospodinjstvo pri izpolnjevanju vprašalnika ne bi spomnilo dovolj natančno (hrana in pijače).

V letih 1997 in 2012 je bilo raziskovanje vsebinsko in po načinu izvedbe prenovljeno (spremembe so podrobneje opisane v poglavju 9.2 Prelomi v časovni vrsti).

6. DEFINICIJE

Porabljena denarna sredstva obsegajo izdatke za življenjske potrebščine (potrošni izdatki), izdatke za stanovanje, hišo (prenove, velika dela) in druge izdatke:

- Med izdatke za življenjske potrebščine uvrščamo izdatke za hrano in brezalkoholne pijače; za alkoholne pijače in tobačne izdelke; za oblačila in obutev; za stanovanje, vodo, električno energijo, plin in drugo gorivo; za stanovanjsko in gospodinjsko opremo in tekoče vzdrževanje stanovanj; za zdravstvo; za transport; za komunikacije; za rekreacijo in kulturo; za izobraževanje; za restavracije in hotele; za raznovrstno blago in storitve.
- Med druge izdatke uvrščamo davke in samoprispevke, denarne prenose in darila, življenjsko zavarovanje, prostovoljno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, denarne kazni za prekrške.

Porabljena denarna sredstva obsegajo vrednosti kupljenega blaga in uporabljenih storitev ne glede na to, ali je bilo to plačano v gotovini ali s posojilom (kupljeno na kredit). Vključeni so vsi izdatki članov gospodinjstva ne glede na to, ali so jih porabili za lastne potrebe ali za darila drugim.

V izračunih povprečnih izdatkov na gospodinjstvo so vedno upošteva vsa gospodinjstva in ne le tista, ki so določeni izdatek imela.

Porabljena sredstva obsegajo poleg porabljenih denarnih sredstev tudi denarno vrednost lastne proizvodnje, porabljene v gospodinjstvu.

Razpoložljiva sredstva gospodinjstev obsegajo vsa razpoložljiva denarna sredstva, denarno vrednost lastne proizvodnje in bonitete, ki jih prejmejo gospodinjstva v anketnem obdobju.

Razpoložljiva denarna sredstva gospodinjstev obsegajo vsa denarna sredstva, ki so jih člani gospodinjstva prejeli v referenčnem obdobju (koledarsko leto v katerem se izvaja raziskovanje):

- dohodek iz zaposlitve (to so plače, prejemki iz honorarnega dela in drugi prejemki zaposlenih članov, vključno s prejemki iz avtorskih pravic in s plačili za delo preko študentskega servisa);
- dohodek iz samozaposlitve (plača podjetnika, dohodek iz kmetijstva in iz dejavnosti);
- socialne prejemke (pokojnine z dodatki, socialne pomoči, invalidnine, štipendije, nadomestila za brezposelne);
- družinske prejemke (otroški dodatek, nadomestilo za porodniški dopust, starševski dodatek, dodatek za nego otroka);
- dohodek iz lastnine (prejemki od oddajanja sob, stanovanja, dohodek na podlagi patentov, licenc in drugih pravic, dividende, obresti);
- denarne pomoči in darila (preživitve, vzdrževalnine, denarna darila).

Z letom 2015 smo prenehali objavljati podatke o razpoložljivih sredstvih gospodinjstev. Referenčni vir za podatke o dohodkih gospodinjstev je raziskovanje Življenjski pogoji.

Denarna vrednost lastne proizvodnje zajema denarno vrednost pridelkov in izdelkov iz lastne proizvodnje, ki so bili v referenčnem obdobju porabljeni za gospodinjstvo v referenčnem obdobju (hrana, pijača, drva za ogrevanje). Vrednost teh pridelkov in izdelkov se izračunava po povprečnih prodajnih cenah.

Bonitete obsegajo vrednosti, ki so jih gospodinjstva prejela iz zaposlitve (delodajalec poravna gospodinjstvu stroške za električno energijo, hladno vodo, plin, telefon, RTV-naročnino ipd.) ali iz drugih virov (sorodniki ali prijatelji so na primer gospodinjstvu plačali račun za električno energijo, hladno vodo, plin, ipd.).

Količine porabljenih živil in pijač na člana gospodinjstva predstavljajo kupljene (v trgovini, na tržnici ipd.) in doma porabljene količine živil in pijač. Pri tem niso upoštevane količine živil in pijač, ki so zaužite izven doma v restavracijah, gostilnah, kavarnah ipd. Pri spremljanju količin zasedujemo enak princip kot pri spremljanju izdatkov (izdatki za gostinske in nastanitvene storitve so razvrščeni v skupino 11 Restavracije in hoteli).

7. POJASNILA

7.1 KLASIFIKACIJE

Podatki o porabljenih denarnih sredstvih gospodinjstev se objavljajo skladno z evropsko klasifikacijo individualne potrošnje po namenu (ECOICOP) – EU uredba 2016/792 evropskega parlamenta in sveta z dne 11. maja 2016 (CELEX320160792).

Dostopna je na povezavi:

http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=LST_NOM_D_TL&StrNom=COICOP_5&StrLanguageCode=EN&IntPcKey=&StrLayoutCode=HIERAR_CHIC&IntCurrentPage=1

7.2 OBDELAVA PODATKOV

Pri obdelavi podatkov smo uporabili metodo statističnega urejanja podatkov in uteževanja.

UTEŽEVANJE

Z uteževanjem želimo doseči reprezentativnost vzorca, tako da so uteženi podatki čim boljša ocena opazovane populacije v določeni časovni točki.

Postopek uteževanja je bil določen glede na vzorčni načrt, neodgovor enote ter glede na razpoložljive pomožne populacijske spremenljivke, ki smo jih uporabili za kalibracijo. Pri uteževanju se uporabljajo naslednje pomožne spremenljivke: statistične regije, tipi naselja, spol, starost, četrtnje anketiranja.

Končna utež enote je tako produkt uteži zaradi verjetnosti izbora enot, uteži zaradi neodgovora ter kalibracijskega faktorja.

STATISTIČNO UREJANJE PODATKOV

Podatke smo statistično uredili s kombinacijo sistematskih popravkov in postopkov vstavljanja podatkov. Pri vstavljanju podatkov smo uporabili metodo logičnega vstavljanja, metodo povprečne vrednosti, metodo notranjega darovalca,

Več o statističnem urejanju podatkov lahko preberete v splošnem metodološkem pojasnilu [Statistično urejanje podatkov](#).

7.3 NATANČNOST

V statističnih raziskovanjih prihaja do različnih vrst napak, ki vplivajo na točnost statistične ocene (npr. do vzorčnih napak, napak zaradi neodgovora, do merskih napak). Napake, ki jih lahko pripišemo slučajnim vplivom, določajo natančnost statistične ocene. Uporabnike statističnih podatkov opozorimo na manjšo natančnost ocene tako, da takšno oceno opremimo s posebno opozorilno oznako ali pa take ocene sploh ne objavimo.

V tabelah, kjer so ocenjena povprečja (zveznih) spremenljivk (povprečno porabljen denarna sredstva oz. količina na gospodinjstvo / člana gospodinjstva) so omejitve pri objavi določene glede na relativno standardno napako oziroma koeficient variacije (CV).

V teh primerih velja, če je koeficient variacije (CV) ocene

- 10 % ali manj ($CV \leq 10 \%$), je ocena dovolj natančna, zato je objavljena brez omejitve;
- od 10 % do vključno 30 % ($10 \% < CV \leq 30 \%$), je ocena manj natančna, zato se označi s črko M;
- večji od 30 % ($CV > 30 \%$), je ocena premalo natančna za objavo, zato je nadomeščena s črko N.

Več o natančnosti statističnih ocen lahko preberete v splošnem metodološkem pojasnilu [Natančnost statističnih ocen](#).

V tabelah, kjer so ocenjeni deleži enot z določeno lastnostjo (izraženi v odstotkih: struktura porabe, delež gospodinjstev, ki razpolagajo s trajnimi potrošnimi dobrinami), so omejitve pri objavi določene glede na standardne napake (SE) ocen deležev. V teh primerih velja, če je standardna napaka (SE) ocene deleža

- 5 % ali manj ($SE \leq 5 \%$), je ocena dovolj natančna, zato je objavljena brez omejitve;
- od 5 % do vključno 15 % ($5 \% < SE \leq 15 \%$), je ocena manj natančna, zato se označi s črko M;

- večja od 15 % (SE > 15 %), je ocena za objavo premalo natančna, zato je nadomeščena s črko N.

Več o natančnosti statističnih ocen lahko preberete v splošnem metodološkem pojasnilu [Natančnost statističnih ocen](#).

7.4 DRUGA POJASNILA

Poleg tega, da se podatki, pridobljeni v tem raziskovanju, uporabljajo za ugotavljanje ravni in sestave osebne porabe sredstev gospodinjstev se uporabljajo še za izračunavanje uteži za indeks cen življenjskih potrebščin, za nacionalne račune ter za druge izvedene izračune, povezane s porabo prebivalstva.

Rezultati, objavljeni za posamezno leto do vključno leta 2010, temeljijo na združenem vzorcu treh zaporednih let, potem pa so preračunani na srednje leto, in to leto se uporablja kot referenčno leto. Od leta 2012 smo anketo izvajali na večjem vzorcu in podatke prenehali združevati. Podatki zbrani v letu 2012 in naslednjih letih, se nanašajo na referenčno leto. Podatki za leto 2011 niso na voljo, in tudi v prihodnje se raziskovanje ne bo več izvajalo vsako leto, ampak z večletnimi presledki.

Seštevki se zaradi zaokroževanja ponekod ne ujemajo.

Z letom 2015 smo prenehali objavljati podatke o razpoložljivih sredstvih gospodinjstev. Referenčni vir za podatke o dohodkih gospodinjstev je raziskovanje Življenjski pogoji (EU-SILC).

8. OBJAVLJANJE PODATKOV

Podatke objavljamo:

Triletno:

- Podatkovna baza SiStat: Demografsko in socialno področje – Življenjska raven – Poraba v gospodinjstvih: [Porabljena sredstva in količine](#), [trajne potrošne dobrine](#). Povprečno porabljen denarna sredstva in struktura po klasifikaciji ECOICOP, tipu gospodinjstva, glavnem viru razpoložljivih sredstev.
- Prva objava (Kakovost življenja, Poraba gospodinjstev): »Poraba v gospodinjstvih«.
- Elektronska objava (Kakovost življenja, Poraba gospodinjstev): »Poraba v gospodinjstvih«.
- Statøpis.
- Podatkovna baza – Eurostat.

9. REVIDIRANJE PODATKOV

9.1 OBJAVLJANJE ZAČASNIH IN KONČNIH PODATKOV

Objavljamo le končne podatke.

9.2 PRELOMI V ČASOVNI VRSTI

Raziskovanje se je od leta 1983 do leta 1997 metodološko ni bistveno spreminjalo; anketiranje je ves ta čas potekalo po enotni metodologiji.

V 1997 je bilo vsebinsko in po načinu izvedbe prenovljeno: prilagojeno je bilo priporočilom Eurostata in postalo je kontinuirano, kar pomeni, da je zbiranje podatkov (anketiranje) potekalo neprekinjeno. Anketne podatke, zbrane v več letih, smo združevali in tako dobili natančnejše ocene. Podatki iz obdobja treh let so bili preračunani na srednje leto in to leto je bilo upoštevano pri interpretaciji rezultatov kot referenčno leto. Od leta 1997 tudi ne uporabljamo več bilančnega pristopa, ampak koncept potrošnih izdatkov (izdatkov za življenjske potrebe), ki so razvrščeni po Klasifikaciji individualne potrošnje po namenu (COICOP). Nekatera vprašanja so bila izločena (npr. o zmanjšanju prihrankov, vračanju potrošniških in investicijskih posojil ipd.), zato je primerjava rezultatov z rezultati iz prejšnjih let mogoča samo na ravni tekočega dohodka in potrošnih izdatkov, bilanca med razpoložljivimi in porabljenimi sredstvi ni bila več na voljo. Zadnji podatki, ki so na voljo po tej metodologiji se nanašajo na leto 2010.

V 2012 je bilo raziskovanje znova prenovljeno. Vprašalnik je bil vsebinsko razširjen z novimi vprašanji o izdatkih (vzdrževanje stanovanja, šolstvo, gospodinjska oprema, itd.). Iz vprašalnika so bila izločena vprašanja o dohodkih gospodinjstva, ker so bili ti podatki pridobljeni iz administrativnih in drugih podatkovnih zbirk. Hkrati je bil posodobljen tudi proces obdelave podatkov. Porabljena denarna sredstva se razvrščajo po novejši, harmonizirani različici klasifikacije COICOP, ki zagotavlja primerljivost podatkov med različnimi uporabniki do 5-mestne šifre. Raziskovanje je sestavljeno iz dveh delov, in sicer iz ankete in iz administrativnih in drugih podatkovnih zbirk. Podatke, vezane na dohodke, pa tudi nekatere druge informacije pridobimo iz obstoječih administrativnih in drugih podatkovnih zbirk in jih povežemo s podatki, pridobljenimi z anketo. Uporaba administrativnih in drugih podatkovnih zbirk je bistveno razbremenila anketirance.

V letu 2018 v raziskovanju vsebinskih sprememb pri spremljanju izdatkov za življenjske potrebe ni bilo. V delu, kjer spremljamo druge izdatke (skupina 20 Drugi izdatki) za nakupe stanovanj, prenove, velika dela in druge izdatke smo izločili spremljanje sklopa vprašanj o nakupih in prodaji stanovanj, hiš in zemljišč in s tem povezanih izdatkov.

Metodološko pojasnilo o revidiranju podatkov je dostopno na spletni strani <http://www.stat.si/dokument/5296/RevidiranjeStatistivnihPodatkovMPsplosna.pdf>.

10. DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA

- Vprašalnik:
  - Raziskovanje o porabi v gospodinjstvih (APG),
področje: Kakovost življenja, podpodročje: Poraba gospodinjstev
<http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/metode-in-klasifikacije/vprasaniki>

- Standardno poročilo o kakovosti za raziskovanje
  - Poraba v gospodinjstvih (APG),
področje: Kakovost življenja, podpodročje: Poraba gospodinjstev
<http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/metode-in-klasifikacije/porocila-o-kakovosti>

- Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS): Consumption expenditure of private households (hbs)
http://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/hbs_esms.htm